

VESTFOLD
fylkeskommune

Notat: Jordvernmålet i arbeidet med revidering av RPBA

2. november 2017

Innhold

Innledning	3
Oppdraget	3
1. Hva inneholder gjeldende RPBA som er relevant for tema jordvern, matjord, jordvernmål	3
2. Oversikt over situasjonen med formålsendring av matjord	4
3. utfordringer	7
4. Aktuelle problemstillinger og tiltak som anbefales å drøftes videre	9
Vedlegg:	
1. Hva inneholder RPBA om jordvern/matjord	10
2. Uttalelser til planprogrammet	13
3. Fylkesplan Østfold	14

Notat – Jordvern i arbeidet med revidering av RPBA

Innledning

Evalueringen av RPBA viser at kommunene allerede ved denne kommuneplanrulleringen har avsatt mye arealer til utbyggingsformål, som inneholder dyrka og dyrkbar mark. Hva betyr det for presset på nedbygging av ytterligere arealer med dyrka og dyrkbar mark i fremtiden? Stortinget har også vedtatt et nytt jordvernmål. Det er behov for å drøfte handtering av jordvernet i RPBA og presset på omdisponering, og hvordan følge opp nytt strengere jordvernmål i revideringen av RPBA.

Dette notatet er utarbeidet av en arbeidsgruppe som grunnlag for videre drøfting i prosessen med revidering av RPBA.

Arbeidsgruppen har bestått av:

Olav Sandlund, landbruksdirektør, Fylkesmannen i Vestfold
Anne Beate Hekland, virksomhetsleder, Tønsberg kommune
Ebba Friis Eriksen, plansjef, Sandefjord kommune
Amund Kind, rådgiver, Vestfold bondelag
Thale Høiskar Heltberg, rådgiver, Vestfold fylkeskommune
Karl-Otto Mauland, rådgiver, Vestfold fylkeskommune

Oppdraget

Det er et ønske at arbeidsgruppen:

- Sammenstiller en oversikt over situasjonen ut fra eksisterende data.
- Drøfter utfordringer knyttet til evalueringen av dette tema i RPBA og til det nye jordvernmålet
- Drøfter og foreslår tiltak/oppfølginger til revideringen av RPBA

1. Hva inneholder gjeldende RPBA som er relevant for tema jordvern, matjord, jordvernmål.

Det er samfunns mål 2 som konkret inneholder fokus på jordvernet. Retningslinjene viser både til innenfor og utenfor LUG (langsigte utviklingsgrense), krav til fortetting, omdisponering sent i planperioden og ivaretagelse av matjordlaget. Det henspeiles også indirekte til kommunearealene.

2.1.1. Vestfolds verdifulle landbruksområder skal sikres som produksjonsgrunnlag i dag og for kommende generasjoner.

a) Innenfor langsiktige utviklingsgrenser skal bruk av dyrka jord til byggeformål balanseres mot krav om fortetting og det å ta i bruk areal som kan være mer krevende å bygge ut enn åpne jorder.

Omdisponering av dyrka jord (verdiklasse A og B) til byggeformål skal vurderes etter følgende kriterier:

– Det forutsettes at fortetting/transformasjon i kommunen skjer i det omfang som er beskrevet i RPBA's planforutsetninger dersom dyrket jord skal kunne tas i bruk. Områdeplaner i sentrum kan brukes som virkemiddel for å fremme fortetting med kvalitet og avklare omfang av framtidig fortetting.

– Omdisponering skal skje så sent som mulig i planperioden (fram til 2040). Dersom det innen langsiktige utviklingsgrenser for byen eller tettstedet finnes uregulerte og/eller ubebygde areal med formål bebyggelse og anlegg tilgjengelig som ikke er dyrka jord, eller det finnes areal som kan omdisponeres til slikt formål som ikke er dyrka jord, må det begrunnes særskilt hvorfor dyrka jord ønskes omdisponert til byggeformål i den aktuelle kommuneplanperioden.

b) Ved forvaltning av arealene utenfor de langsiktige utviklingsgrensene skal hensynet til landbruket tillegges avgjørende vekt. Grunnlaget for vektleggingen ligger i temakart for verdiklassifisering av landbruk som ligger til grunn for RPBA.

2.1.2. I planer som tillater omdisponering av jordbruksareal, skal det innarbeides bestemmelser om at matjordlaget skal benyttes til forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark til matproduksjon.

I samfunns mål 1 er det fokus på bærekraft og vern og forvaltning av ikke fornybare ressurser. Samfunns mål 3 bygger på de avklaringer som LUG skal sette og kommunearekene i forhold til behov. Videre inneholder samfunns mål 4 og 8 forhold som er avgjørende for jordvern. Det er også satt et tydelig effektmål (0-visjon) i forhold til omdisponering utenfor LUG. Avsnittet om utfordringer i arealpolitikken tar også opp problemstillingen. I Vedlegg 1 til dette notatet er det forsøkt satt sammen alt som omhandler tema jordvern i RPBA.

Gruppen har diskutert bruken av begrepet «omdisponering». Omdisponering av dyrka og dyrkbare arealer skjer i prinsippet når arealene faktisk endrer bruk. I retningslinjene til RPBA og i mange andre plansammenhenger brukes begrepet omdisponering når dyrka og dyrkbare arealer godtas å endre formål fra LNF (landbruk-, natur og friluftsområder) til for eksempel boligformål. Selv om et slikt areal får endret formål i en plan kan det gå lang tid, av og til mange år, før den fysiske omdisponeringen skjer og det blir synlig i offisiell statistikk. I revideringen av RPBA bør det derfor ses på denne begrepsbruken. I dette dokumentet har vi forsøkt å være tydelige på å bruke formål/formålsendring.

2. Oversikt over situasjonen med formålsendring av matjord

Oppsummeringer av omfang

Omfang nye arealer i plankartet. Dekar.

Arealsoner/utviklingsområde	Areal
Bebyggelse og anlegg	4928
Næringsarealer eks. Torp øst og Klova	2829
Næringsarealer Torp øst	2304
Totalsum	10061

Verdier nye arealer i plankartet. Dekar.

Arealsoner/ utviklingsområde	Jord- bruk A	Jord- bruk B	Jord- bruk C	Skog- bruk A	Skog- bruk B	Skog- bruk C	Dyrk- bar
Bebyggelse og anlegg	660	675	27	2072	1200	185	811
Næringsarealer eks. Torp øst og Klova	148	122	8	2041	510	1	426
Næringsarealer Torp øst	280	208	1	1326	461	29	989
Totalsum	1088	1005	36	5439	2171	215	2226

I gjeldende RPBA har man godkjent nedbygging av til sammen 2129 dekar dyrka mark og 2226 dekar dyrkbar mark fram til 2040, slik det fremgår av tabellene over. Dette er fremtidige utbyggingsarealer som lå som LNF i gjeldende kommuneplaner da RPBA ble vedtatt i 2013. Samferdselstiltak kommer i tillegg. Siste ti års periode (2006 -2015) har fordeling av nedbygd dyrka mark fordelt seg med ca. 45% på bolig, næring og offentlige bygg og 45% på samferdsel.

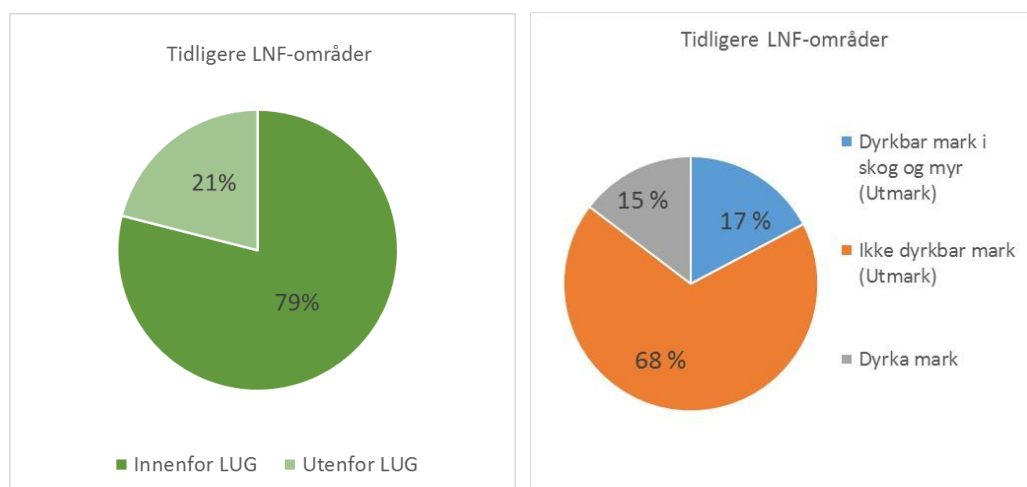
Funn i evalueringen av RPBA (fra Norconsult sin rapport)

Et av målene med RPBA er å bevare de mest verdifulle jordbruksområdene. Endring av formål fra tidligere LNF-områder til bolig- og næringsareal er analysert. Av 2129 dekar dyrka mark som ble lagt inn som utbyggingsområder i RPBA fram til 2040 har kommunene allerede har lagt inn 826 dekar. Tilsvarende tall for dyrkbar mark er 973 dekar av 2226 dekar. Totalt har 5 650 dekar tidligere LNF-områder endret formål til enten bolig eller næring. 79 prosent (4 450 daa) av de LNF-områdene som har endret formål ligger innenfor LUG og 21 prosent (1 200 daa) ligger utenfor.

Av disse 5650 dekar LNF-områder har 68 prosent endret formål fra ikke dyrkbar mark (utmark), 17 prosent fra dyrkbar mark og 15 prosent fra dyrka mark.

Tabell 1 Fordeling av LNF-område som har endret formål

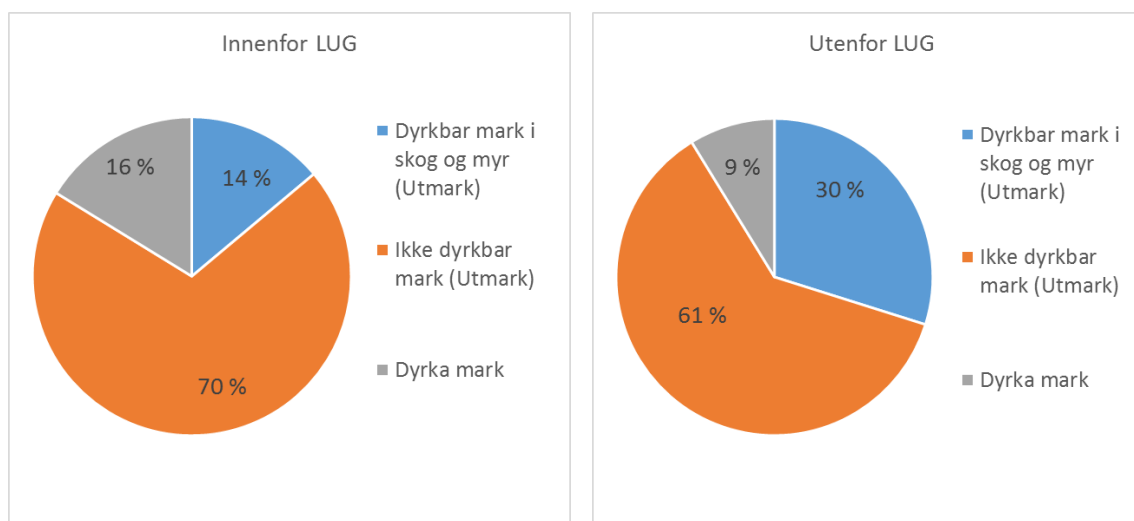
Type jordbruksområde	Prosentfordeling	Dekar
Ikke dyrkbar	68	3838
Dyrkbar	17	973
Dyrket mark	15	826

Figur 1: Tidligere LNF-områder endret til bolig- eller næringsformål. Arealfordeling innenfor/utenfor LUG.

Tabell 2 Fordeling av LNF områder som har endret formål innenfor og utenfor LUG

Type jordbruksområde	Innenfor		Utenfor	
	Prosentfordeling	Dekar	Prosentfordeling	Dekar
Ikke dyrkbar	70	3110	61	728
Dyrkbar	14	619	30	354
Dyrket mark	16	723	9	104
TOTALT		4 452		1186

Figur 2: Type tidligere LNF-område med endret formål innenfor/utenfor LUG.

Innenfor LUG har 70 prosent endret formål fra ikke dyrkbar mark, 14 prosent dyrkbar mark og 16 prosent dyrket mark.

Utenfor LUG har 61 prosent endret formål fra ikke dyrkbar mark, 30 prosent dyrkbar mark og 9 prosent dyrket mark.

Det er viktig å merke seg at også utenfor LUG har relativt store områder dyrka og dyrkbar mark endret formål til bolig og næring, selv om retningslinje 2.1.1 b slår fast at her skal hensynet til jordvernet tillegges avgjørende vekt, henholdsvis 9 % (104 dekar) dyrka og 30 prosent (354 dekar) dyrkbar mark.

Omdisponering fordelt på ulike formål i perioden 2006 -2015 (fra fylkesmannens statistikk)

Her er begrepet "omdisponering" brukt fordi statistikken viser til faktisk endret arealbruk (omdisponering). Det er viktig å huske at arealer som er avklart i RPBA bare er innenfor de to første kategoriene nedenfor.

Bolig- og fritidsbebyggelse	25%
Næringsbygg og offentlige bygg	20%
Offentlig trafikkområde	45%
Annet landbruksområde	10%

Nasjonalt vedtatte jordvernmål (vedtatt tverrpolitisk i stortinget)

Gammelt jordvernmål 6000 daa dyrka mark/år (lagt til grunn i opprinnelig RPBA).

Nytt jordvernmål 4000 daa dyrka mark/år (må legges til grunn i revidert RPBA)

Hva innebærer det for Vestfold:

Vestfold har 4% av landets dyrka mark. Av det gamle jordvernmålet utgjorde 4% av 6000 daa 240 daa. 45 % av dette utgjorde 108 daa, jf. bolig og næring i tabellen ovenfor, .

Med det nye jordvernmål utgjør 4% av 4000 daa = 160 daa. 45% av dette utgjør 72 dekar, jf. bolig og næring i tabellen ovenfor.

Jordvernmålet er satt i forhold til dyrka mark. I tillegg har vi en stor utfordring i å øke fokuset på, og redusere nedbygging av dyrkbar mark.

3. utfordringer

Skal Vestfold ha 4% av nedbyggingen?

Mye av jordbruksarealene i Norge egner seg kun for grasproduksjon som må gjennom et husdyr for å gi oss mat. I Vestfold produserer vi mye «rett i munnen mat» som grønnsaker, bær, frukt, potet, og matkorn. Ett dekar gulrot (terning) i Vestfold produserer nok kalorier til over fire personer pr. år (Guren, NLR-Øst m.fl.). Beregninger viser at det må 34 dekar med grovfôr til for å erstatte ett tapt dekar hvor det kan dyrkes gulrøtter. Det viser hvor produktive jordbruksarealer vi har i Vestfold og indikerer at vi i Vestfold bør ha langt mindre enn 4% av landets nedbygging selv om vi har 4% av landets matjord.

Da RPBA ble vedtatt i 2013 var det nasjonale omdisponeringsmålet 6000 dekar dyrka mark årlig. Teoretisk sett kunne vi den gang lagt opp til en omfordeling på 108 dekar dyrka mark årlig til bolig og næring i RPBA (4% av omdisponeringen og 45% av omdisponeringen til bolig og næring). Tatt i betraktning at Vestfold har blant landets mest produktive jordbruksarealer endte vi opp med en fordeling av arealene i gjeldende RPBA (jf. tabellen over fra RPBA), som legger opp til at på 27 år, kan i gjennomsnitt 78 daa dyrka mark pr. år nedbygges til bolig og næring. Det er ikke så langt unna den teoretiske beregningen av Vestfolds andel av nytt jordvernsmål (72 dekar, jf. forrige kapittel) men tar da ikke hensyn til at Vestfold har særlige fortrinn for matproduksjon i norsk målestokk.

Det nasjonale jordvernsmålet er skjerpet inn med 1/3 fra 6000 dekar til 4000 dekar dyrka mark årlig. Er det like riktig å si at Vestfold bør skjerpe inn tilsvarende med 1/3 fra opprinnelig RPBA? Fra 78 dekar til 52 dekar årlig omdisponering.

Innskjerpet jordvernsmål og langsiktig utviklingsgrense (LUG)

Er det mulig å bevare de langsiktige utviklingsgrensene og samtidig vedta en revidert RPBA som skal bygge på nytt og innskjerpet jordvernsmål? Må i så fall enten endre formålet til en del dyrka mark innenfor LUG tilbake til LNF eller definere at dyrka mark som er endret til bolig- og næringsformål i RPBA har en tidshorisont som går lenger enn til RPBA sin planhorisont 2040.

Skal fortsatt 45% av omdisponeringen gå til bolig og næring?

Vi vet vi står foran store samferdselstiltak fremover, som for eksempel jernbaneutbygging og fastlandsforbindelse. Samferdsel omfattes også av jordvernsmålet. Det betyr derfor en utfordring å holde målsettingene med samferdsel som en del av jordvernsmålet. I et slikt perspektiv, blir det da enda viktigere å holde bruk av dyrka og dyrkbar mark lavt for bolig, næring og offentlige bygg.

Tar vi også hensyn til vårt produktive jordsmonn og fremtidig samferdselsutbygging bør Vestfold sitt nye mål om nedbygging av dyrka mark til bolig, næring og offentlige bygg være mye lavere enn det man teknisk regner seg frem til. Kanskje tilnærmet lik null.

Det kan også diskuteres om det i RPBA skal settes tydeligere retningslinjer for omdisponering av dyrka mark også til samferdsel.

Forholdet til dyrkbar mark

I tillegg til den dyrka marka som har endret formål utenfor LUG, er det endret formål på mye dyrkbart areal. På samme måte som dyrka mark har høy verdi i Vestfold jf. distrikts Norge, gjelder det også i høyeste grad dyrkbare areal. Dyrkbart areal er ikke med i det nasjonale jordvernsmålet, men har samme vern i jordloven som dyrka areal. I gjeldende RPBA (jf. tabellen over fra RPBA), legges det opp til at på 27 år, kan i gjennomsnitt 82 daa dyrkbar mark pr. år nedbygges til bolig og næring.

Formålsendring av mindre dyrka- og dyrkbare arealer som ikke er klarert i RPBA

Formålsendring av mindre dyrka- og dyrkbare arealer, ofte inneklemt, i detaljreguleringsplaner som ikke er i tråd med kommuneplanene skjer og vil og summere seg opp og påvirke muligheten for å nå jordvernmålet. Burde det være en mer bevisst holdning til disse arealene i forhold til å nå jordvernmålet.

Ekstra vern utenfor LUG?

I tabell 4 i Norconsult sin evaluering er det et stort tall for dyrkbar mark som har endret formål utenfor LUG i tillegg til det dyrka arealet. I effektmålene i RPBA er det en 0-visjon for nedbygging av dyrka arealer utenfor LUG.

Formålsendring så sent som mulig i perioden og etter fortetting/transformasjon

Et av hovedgrepene i RPBA for å spare matjord var at dyrka og dyrkbar mark skulle omdisponeres så sent som mulig i planperioden og først etter at potensialet for fortetting og transformasjon var utnyttet. I revisjon av kommunenes arealplaner, etter at RPBA ble vedtatt, viser evalueringen av RPBA at det er akseptert formålsendring av i overkant av 800 daa dyrka mark. Det utgjør ca. 39 % av dyrka mark som ble avklart i RPBA og viser at denne rekkefølgebestemmelsen ikke ble fulgt opp i første runde med kommuneplaner etter RPBA.

Vi er enda tidlig i planperioden frem til 2040. Dersom det ikke legges inn i kommunenes arealplaner nye dyrka og dyrkbare arealer fremover, og det som er lagt inn med andre formål i kommunenes arealplaner av dyrka- og dyrkbare arealer omdisponeres sent i perioden frem til 2040, kan en kanskje allikevel nå jordvernmålsettingene.

Når vi i tillegg får beregninger fra SSB som viser at befolkningsveksten ikke vil bli så stor som RPBA opprinnelig la opp til, blir det en enda større utfordring at mye dyrka og dyrkbare arealer har endret formål tidlig i planperioden. Dette har vist seg å være en av de vanskeligste utfordringene å følge opp i praksis for kommunene etter RPBA, uten tydelig politisk vilje.

Klarer vi fortetting med kvalitet når vi samtidig legger ut nye byggeområder?

Det er satt ned en egen arbeidsgruppe som ser på om RPBA har ført til en med arealeffektiv bruk av arealene i Vestfold og om vi har lyktes med fortetting. Vi mener det derimot kan være en utfordring for kommunene å få til byutvikling, fortetting og transformasjon når de samtidig legger inn så store reserver med nye arealer i sine kommuneplaner.

Arbeidsgruppas vurdering

RPBA har virkemidlene for et godt jordvern. Det er praktiseringen og bruken av dem som ikke har virket godt nok så langt. Det må derfor politiske avklaringer og legitimitet til for hvordan innskjerpet jordvernmål skal bakes inn i revidert RPBA.

4. Aktuelle problemstillinger og tiltak som anbefales å drøftes videre

- Tydeligere politiske vedtak i kommunene i forhold til jordvernmålet
- Tydeligere politisk vedtak i VFK i forhold til jordvernmålet
- Hva skal være Vestfolds jordvernmål?
  - 4 % av 4000 dekar => maks 160 dekar pr. år til alle formål?
  - Skal vi fortsatt jobbe ut i fra 45 % til bolig, næring og offentlige formål eller nærme oss en nullvisjon til disse formålene?
  - Er det behov for tydeligere hensyn til jordvern i fylkets samferdselsprosjekt? Egne føringer for jordvern i RPBA kap. 6 og i Regional transportplan?
- Følge opp og gjerne styrke retningslinjene i kapittel 2.1
  - a. Holder de til å redusere nedbygging av dyrka mark i tråd med nytt jordvernmål?
  - b. Ytterligere dyrka og dyrkbar mark som er avklart til fremtidige utbyggingsområder i RPBA tillates ikke lagt inn i kommuneplanene de neste kommuneplanrulleringene
  - c. Knytte rekkefølgebestemmelser til formålsendring (hva skal endre formål først) jordbruksarealer skal tas seint i perioden, kreve fortetting og transformasjon først.
  - d. Endre begrepsbruken fra «omdisponering» av LNF til «formålsendring» av LNF
  - e. Styrke/tydeliggjøre rekkefølgebestemmelsene
- Endre/snevre/skjerpe inn langsiktig utviklingsgrense (LUG)
  - a. Ta ut noe av de forhåndsklarerte arealene
  - b. La LUG og tidshorizonten for avklarte arealer i RPBA vare lengre enn til 2040
  - c. En tydelig LUG er en forutsetning for å få godkjent kommuneplanen
  - d. Tydelighet på arealpolitikken innenfor/utenfor LUG
- Vurdere en 0-visjon for nedbygging av matjord til bolig-, næring- og offentlige formål
- Hva ligger i kommuneplanene av muligheter? Ta ut arealer som har ligget inne i kommuneplanen uten at omdisponeringen har skjedd, sette frist for når de bør tas ut av plankartet (eks 8 år?)
- God og arealeffektiv byutvikling = godt jordvern
  - a. Grep for å prioritere mer effektiv arealutnyttelse
  - b. Skape tro på fortetting med kvalitet og smart sentrumutvikling
- Arealregnskap som fungerer for å følge opp bruk av matjord og fortetting
- Vurdere planbestemmelse i RPBA. Da RPBA ble utarbeidet var det en forutsetning at det ikke skulle legges inn regionale planbestemmelser. Klarer vi å finne gode alternative forslag uten å ty til planbestemmelser eller må vi reise denne problemstillingen på nytt om at RPBA skal inneholde bestemmelser?
- Tydeligere på jordvern i kap. 3 i RPBA som handler om arealdisponering og arealutnyttelse innenfor LUG i byer og tettsteder. Fortetting, transformasjon og by- og senterutvikling
- Planlegge etter SSB sine prognoser, ikke etter kommunenes ønsker
- Administrativ oppfølging – kommunene, FK, FM – bevissthet, kompetanse

Vedlegg 1

Hva inneholder RPBA om jordvern/matjord

Samfunnsmål 1:

Vestfold er en bærekraftig og framgangsrik region

Utfyllende målbeskrivelse:

Hensyn til matjord står sterkt i folks bevissthet og i arealplanleggingen

Strategier:

Fremme balansert samfunnsutvikling. De viktigste er – Vern og forvaltning av ikke fornybare ressurser...

Retningslinjer:

1.1..2 Innenfor LUG vist i plankart for RPBA er det avklart ut fra en rekke nasjonale, regionale og lokale hensyn at arealer som er konsekvensutredet i RPBA kan omdisponeres fra LNF til byggeformål fram til 2040. De nasjonale og regionale hensyn som er avklart er: Hensyn til jordvern

1.2.1 c) Temakart. ....Det forutsettes at planforslag utarbeides med et lavt konfliktnivå overfor de nasjonale og regionale interessene slik disse framkommer i temakartene. Det kan rettes innsigelse mot arealplaner som fraviker dette.

Samfunnsmål 2:

Matjordarealet er økt, og .....

Utfyllende målbeskrivelse:

-Vestfolds jord er blant landets beste, og er viktig som kornkammer og grønnsakhage for Norge

-De unike og viktigste natur- og kulturmiljøene er sikret varig vern som sammenhengende områder

-Ressursforvaltningen er helhetlig og langsiktig og sikrer verdier for kunnskap, opplevelser og produksjon – for samtiden og ettertiden

Vestfold har en kombinasjon av god jord og godt klima som gjør matproduksjonen i fylket viktigere enn størrelsen av jordbruksarealet skulle tilsi.

Strategier:

Bruke ressursene til samfunnsutvikling: Vann, matjord, skog og geologiske ressurser er grunnlag for livsviktige produksjoner.

Være tydelig og forutsigbar både om vernehensyn og utviklingsrom: Landbruket i Vestfold er en global ressurs. Det er gjennomført en verdiklassifisering av arealenes produksjonsevne av mat, bioenergi og trevirke. Vestfold har en kombinasjon av god jord og godt klima som gjør matproduksjonen i fylket viktigere enn størrelsen av jordbruksarealet skulle tilsi. Retningslinjene skal særlig sikre langsiktig vern av matjord utenfor de langsiktige utviklingsgrensene, men også dyrkbar jord og produktiv skog.

Retningslinjer:

2.1.1. Vestfolds verdifulle landbruksområder skal sikres som produksjonsgrunnlag i dag og for kommende generasjoner.

a) Innenfor langsiktige utviklingsgrenser skal bruk av dyrka jord til byggeformål balanseres mot krav om fortetting og det å ta i bruk areal som kan være mer krevende å bygge ut enn åpne jorder. Omdisponering av dyrka jord (verdiklasse A og B) til byggeformål skal vurderes etter følgende kriterier:

– Det forutsettes at fortetting/transformasjon i kommunen skjer i det omfang som er beskrevet i RPBA's planforutsetninger dersom dyrket jord skal kunne tas i bruk. Områdeplaner i sentrum kan brukes som virkemiddel for å fremme fortetting med kvalitet og avklare omfang av framtidig fortetting.

– Omdisponering skal skje så sent som mulig i planperioden (fram til 2040). Dersom det innen langsiktige utviklingsgrenser for byen eller tettstedet finnes uregulerte og/eller ubebygde areal med formål bebyggelse og anlegg tilgjengelig som ikke er dyrka jord, eller det finnes areal som kan omdisponeres til slikt formål som ikke er dyrka jord, må det begrunnes særskilt hvorfor dyrka jord ønskes omdisponert til byggeformål i den aktuelle kommuneplanperioden.

b) Ved forvaltning av arealene utenfor de langsiktige utviklingsgrensene skal hensynet til landbruket tillegges avgjørende vekt. Grunnlaget for vektleggingen ligger i temakart for verdiklassifisering av landbruk som ligger til grunn for RPBA. Retningslinjer for arealplaner

2.1.2. I planer som tillater omdisponering av jordbruksareal, skal det innarbeides bestemmelser om at matjordlaget skal benyttes til forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark til matproduksjon.

Informasjon: For å oppnå målet om økt matjordareal i Vestfold må omdisponering av matjord/dyrkbar jord til byggeformål kompenseres med nydyrking. I Vestfold er ca. 100 000 daa klassifisert som dyrkbar jord. Tiltak for å fremme nydyrking er først og fremst et statlig ansvar gjennom landbrukspolitikken, men kan også tas opp i handlingsprogrammet for RPBA. Den siste landbruksmeldingen har et mål om 20 prosent økning i matproduksjonen for å sikre dagens selvforsyningsgrad ved økt befolkningsvekst.

Samfunnsmål 3:

Byene, tettstedene og bygdene i Vestfold er attraktive og livskraftige

Utfyllende målbeskrivelse: *By og land dyrkes som ulike kvaliteter, og gir i sum spennende og mangfoldige muligheter slik at hele fylket er i bruk.*

Strategier: Ingen spesifikke ting som peker mot jordvern

Retningslinjer:

3.1.1. *Innenfor langsiktige utviklingsgrenser for byer og tettsteder som er vist på plankart for RPBA kan områder som er konsekvensutredet i RPBA omdisponeres til bebyggelse og anlegg, eventuelt samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur og grønnstruktur. Hovedformål forutsettes å være bolig. Arealene omdisponeres etappevis i rulleringen av kommuneplanens arealdel, eller unntaksvis gjennom områderegulering, i samsvar med behov som anslås på grunnlag av faktisk befolkningsutvikling i kommunen og kommunens ambisjoner om framtidig utvikling.*

3.1.2. *Langsiktig utviklingsgrense som vist på plankart for RPBA skal detaljeres og vises i kommuneplanens arealdel.*

3.1.3. *Arealforvaltningen skal rette seg etter planforutsetningene som ligger til grunn for de langsiktige utviklingsgrensene. Her presenteres innhold i kommunearealene videre i retningslinjen.*

(Er det god nok sammenheng mellom retningslinjer i 2 og 3? eks. rekkefølgebestemmelser og arealregnskap/kommuneareal?? Det vises til 2.1 til slutt i kap 3.)

Samfunnsmål 4:

Vestfold er konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt, og trekker til seg kompetent arbeidskraft og nyskapende virksomheter

Utfyllende beskrivelse:

Vestfolds stedbundne næringer har gode arbeidsforhold.

Strategier:

Dyrke Vestfold særpreg og fortrinn: Landbruksnæringen, steinindustri, pukkverk m.v., næringsmiddelindustrien og andre mer eller mindre stedbundne næringer skal gis forutsigbare arealmessige rammevilkår.

Samfunnsmål 6:

Transportsystemet er miljøvennlig, sikkert og effektivt.

Ingen ting om jordvern og matjord. Matjordplan?

Samfunnsmål 8:

Samfunnsikkerheten i Vestfold er svært høy

Utfyllende målbeskrivelse:

God ressursforvaltning bidrar til forsyningssikkerhet.

Strategier:

Bevare forsyningssikkerhet: Fokus på langsiktig og helhetlig ressursforvaltning gir forsyningssikkerhet, bl.a. når det gjelder mat og vann.

Retningslinjer:

Arealplanleggingen skal i størst mulig grad redusere risiko for ras, flom eller oppstuvning av vann på dyrka eller dyrkbar mark.

Informasjon: Klimaendringer kan redusere mattryggheten ved skader på avling, jordsmonnet og endret smittepress. Befolkningsvekst nasjonalt og globalt legger utfordring på selvforsyningsgraden av mat.

Effektmål:

3. Vern av landbruksjord. Omdisponering av landbruksjord til bolig, næring og offentlige formål utenfor langsiktige utviklingsgrenser skal være tilnærmet 0. Indikator: Omdisponering av landbruksjord til bolig, næring og offentlige formål utenfor langsiktige utviklingsgrenser.

Utfordringer i arealpolitikken i Vestfold:

Sårbare, viktige kvaliteter og ressurser: Vestfolds arealer består av mye ikke fornybare ressurser av stor betydning. Med sin beliggenhet, nær byer og tettsteder i sterk utvikling, er de sårbare. Da er det en utfordring å forvalte dem slik at vi kan høste av dem uten å ødelegge grunnlaget.

Ressursene skal i prinsippet vare evig.

Global ressurs. Vestfold har en kombinasjon av god jord og godt klima som gjør matproduksjonen i fylket viktigere enn størrelsen av arealene tilsier. Norge er en del av den globale matproduksjonen med minkende matvarelager. I 2050 må matproduksjonen i verden være fordoblet i forhold til i dag for å brødfø verdens befolkning (Rapport fra FAO, FNs matvareorganisasjon: «Agriculture towards 2030/2050»). I klimaperspektiv vil sannsynligvis nordlig landbruk bli viktigere i fremtiden.

Årlig omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i Vestfold varierer mye, mellom 1600 dekar i 1995 til i underkant av 300 dekar i 2010. Samferdselsanlegg og golfbaner står for om lag 25 % hver. Bolig-, fritids- og næringsbebyggelse står for om lag 15 prosent hver. (Kilde: Fylkesmannen i Vestfold 2011.)

Vedlegg 2

Uttalelser til planprogrammet

I forbindelse med høring av planprogrammet til revidering av RPBA har det kommet tilbakemeldinger på at det mangler en tydelig nok tanke for hvordan nytt jordvernmål skal følges opp i revideringen. Fylkesmannen er bekymret for utviklingen og uttalelsen til planprogrammet inneholder omtrent bare dette temaet. Det ble gjennomført et møtet med fylkesmannen 12. mai (Linda, Karl Otto, Olav Sandlund og Fred Ivar Syrstad) der dette var temaet.

Vestfold bondelag og jordvernforeningen har brukt mye tid på å bidra til at RPBA blir en plan som tar best mulig vare på Vestfolds svært verdifulle matjord, samt øke forståelsen blant Vestfold regional- og lokalpolitikere at det er en klar sammenheng mellom det å prioritere arealeffektiv sentrumsutvikling og vern av matjord. De trodde at de plantekniske grepene som ble gjort i RPBA ville skjerme matjorda, selv den sentrumsnære i hvert fall til nærmere 2040, men mener at det ikke har fungert i praksis. Snarere tvert i mot!

- LUG – i praksis grenser mellom by/tettsted og landbruksområder
- Effektiv bruk av arealene og tydeligere byutvikling
- Matjordarealet skal økes, jf samfunns mål 2
- Egne retningslinjer 2.1.1 som sikrer fortetting/transformasjon før matjord omdisponeres innenfor LUG og som påpeker at omdisponering av matjord skal skje så seint som mulig fram mot 2040.
- Utenfor LUG skal hensynet til matjord tillegges avgjørende vekt.
- Egen retningslinje 2.1.2 som sikrer matjordlaget skal benyttes til forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark til matproduksjon ved omdisponering av jordbruksareal.

Vedlegg 3

Fylkesplan Østfold

- *Potensialet for fortetting og transformasjon av allerede omdisponerte arealer, skal utnyttes. Ut over det som allerede ligger inne i kommunenes arealplaner, skal arealer med dyrka mark ikke settes av til utbyggingsformål.*
- *Ved utbygging av nødvendig infrastruktur i Østfold skal forbruket av dyrka mark begrenses. Kravet gjøres strengest for infrastruktur som har en negativ klimaeffekt. Dersom det ikke kan unngås å bygge på matjord, skal denne tas vare på og brukes til jordforbedring eller nydyrking. (jf. matjordplan i Vestfold)*
- *Eldre arealplaner som strider mot fylkesplanens delmål om jordvern, skal vurderes endret eller opphevet.*
- *Dyrkbar mark bør normalt ikke omdisponeres til utbygging av byer og tettsteder. Det skal kun gjøres dersom tunge hensyn knyttet til miljøvennlig utvikling av byer og tettsteder, tilsier dette.*
- *Det motiveres for økt kultivering av arealer for økt nydyrking av korn og grønnsaker, men ikke på myr.*